

Småföretags- barometern 2023

Östergötlands län

ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern	3
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Östergötlands län.....	5
Näringslivet i Östergötlands län	5
Småföretagsbarometern – Östergötlands län	6
Konjunkturindikatorn	6
Sysselsättning.....	8
Orderingång.....	9
Omsättning	10
Lönsamhetsutvecklingen.....	11
Företagens prisförväntningar	11
Expansionsutsikter och hinder för expansion.....	12
Slutsatser	14

OM SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

Småföretagsbarometern är en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp geografiskt så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

NETTOTAL OCH KONJUNKTURINDIKATORN

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a. Ja/nej
- b. Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, ordergång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

KONJUNKTURLÄGET I ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Småföretagskonjunkturen i Östergötlands län har bromsat in efter fjolårets uppgång. Den lägre aktivitetsnivån under 2023 framträder även på riksnivå och är en tydlig avvikelse från förra årets förväntningar. Utsikterna för det närmaste året är låga men trots det är småföretagen i länet mer optimistiska än småföretagen i övriga landet. Det är endast småföretagen i Norrbottens län som har högre förväntningar än i Östergötland. Företagarna i Södermanland, Gotland och Halland har de lägsta förväntningarna.

- **Sysselsättningstillväxten** i länets småföretag har stannat upp efter fjolårets starka uppgång. Det är en tydlig avvikelse från de expansiva anställningsplanerna som de hade förra året, vilket även gäller på riksnivå. Det osäkra konjunkturläget hindrar inte småföretagen från att behålla eller öka antalet anställda de kommande tolv månaderna. Nettotalet för sysselsättningen väntas stiga, länets sysselsättningsplaner är mer expansiva jämfört med riket som helhet.

- **Tillväxten i orderingång** har försvagats under 2023 efter en stark uppgång i fjol, som delvis fick stöd av borttagna coronarestriktioner och ett uppdämt konsumtionsbehov, en avmattning som även gäller på riksnivå. Länets småföretag förutser en fortsatt sjunkande orderingång under det närmaste året, vilket det också råder samsyn om jämfört med övriga riket. Mest pessimistiska är länets tillverkningsföretag.

- **Omsättningstillväxten** fortsätter att stiga men inte i samma omfattning som i fjol. Den lägre omsättningstillväxten kommer främst från länets tillverkande företag. Förväntningarna för nästa år är låga både på riks- och länsnivå, men Östergötlands småföretag är något mer optimistiska och räknar med att omsättningen stabiliseras.

- **Lönsamheten** i länets småföretag har försämrats trots en ökad omsättning och stigande priser. Efter återhämtningen i fjol har synen på lönsamhet åter försämrats och nettotalet för lönsamheten sjönk och en övervikt av företag uppgav att lönsamheten har minskat jämfört med förra året. Förväntningarna för de kommande tolv månaderna är lågt ställda med fortsatt övervikt av företag som förutser en försämrad lönsamhet än de som förutser en förbättring.

- Hälften av länets företag (52 procent) ser goda **expansionsmöjligheter**, vilket är bland landets lägsta i årets undersökning. Det är endast i Södermanlands- och Västerbottens län som andelen var lägre.

- Det främsta **tillväxthindret** som företagen i Östergötlands län uppger är bristen på lämplig arbetskraft, vilket fyra av tio företag uppger, det är en högre andel jämfört med riksgenomsnittets 32 procent. Svag efterfrågan har seglat upp som det näst största tillväxthindret (19 procent av företagen) och är mer framträdande i länets tjänsteföretag medan höga arbetskostnader upplevs som ett större hinder i industrisektorn.

KONJUNKTURUTVECKLINGEN I SVERIGE OCH NÄRINGSLIVET I ÖSTERGÖTLANDS LÄN

De svenska småföretagen återhämtade sig snabbt efter pandemin och konjunkturindikatorn steg till 57 under 2022 efter ett fall till historiskt låga nivåer 2021 (-15). Men småföretagen står inför nya utmaningar. Pandemin och kraftiga produktionskostnadsökningar har följts av historiskt hög inflation och snabbt stigande räntor. Effekterna för småföretagen ser vi redan i resultaten. Konjunkturindikatorn föll till 25 under den senaste tolv månadsperioden och avviker från företagens planer från i fjol då den förväntades stiga till 77. Samtliga delar blev klart svagare än vad företagarna förutsåg och den största tillbakagången var i orderingången och i sysselsättningen. Men det är en splittrad konjunkturbild. Störst var nedgången inom detaljhandel och för byggföretagen medan övriga tjänsteföretag klarat sig bättre.

Småföretagen räknar med en fortsatt svag konjunktur under det närmaste året. Om deras prognoser stämmer skulle konjunkturindikatorn sjunka till 18, vilket är klart lägre än dess historiska genomsnitt. Något stöd från orderingången förväntas inte och omsättningen faller tillbaka med risk för att företagens sysselsättningsplaner är alltför optimistiska. Räntehöjningarnas effekter på den svenska ekonomin har vi ännu inte till fullo sett och det finns en risk för att småföretagen underskattar konjunkturedgången. Men även kring framtidsförväntningarna är bilden splittrad. Mest pessimistiska är företagen inom detaljhandeln och byggföretagen medan det finns en övervikt av tjänsteföretag som räknar med ökad tillväxt det närmaste året.

Näringslivet i Östergötlands län

BEFOLKNING OCH DEMOGRAFI

Region Östergötland är landets fjärde mest befolkade region och den nionde rikaste. Arbetslösheten är sjätte eller nionde högst beroende på källa och den demografiska försörjningskvoten är femte lägst och stiger långsammare än medel. Detta är positivt då den arbetsföra befolkningen inte behöver försörja lika många yngre och äldre som i andra regioner. Befolkningsökningen är den nionde lägsta de senaste tre åren. Regionen har Linköping som största stad.

NÄRINGSLIV

Fler östgötar arbetar inom privat sektor än i Sverige som helhet. Det finns en hel del att göra för det östgötska näringslivet. Regionen har den femte lägsta andelen företagare och den fjärde lägsta andelen nystartade företag. Skatteintäkterna från småbolag är tredje lägst i riket och andelen kvinnor som högsta befattningshavare i företagen femte lägst. Bruttoregionalprodukten per capita var 461 000 kronor år 2021, vilket är sjunde högst i riket.

REGIONAL UTVECKLING OCH INFRASTRUKTUR

Östergötland ligger på pendlingsavstånd till Stockholm, vilket gör att regionen har stor tillväxtpotential. Ett prioriterat projekt som flera aktörer i regionen lyfter är Ostlänken. Den nya rälsen kommer passera både Linköping och Norrköping. Huvudsyftet är att avlasta Södra stambanan, som redan är överbelastad av gods- och persontrafik. För att knyta samman regionen söderut är också frågan om att E22 ska få en förbifart vid Söderköping ett viktigt projekt. Även riksväg 51 från Örebro till Norrköping måste rustas upp då ett stort antal företag är beroende av hamnen i Norrköping.

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN – ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framför allt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre och åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

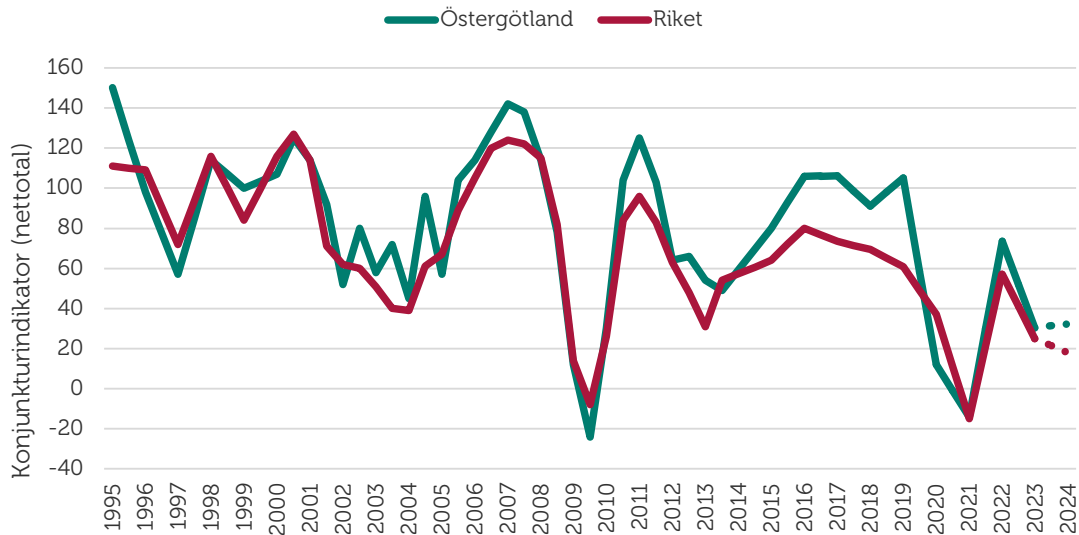
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

I Småföretagsbarometern redovisas småföretagens sysselsättning, ordergång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. Figur 1 visar att under stora delar under 2000-talet har länets konjunkturindikator varit högre än riksgenomsnittet men drabbades hårdare under pandemin då indikator sjönk till den lägsta nivån sedan globala finanskrisen 2008.

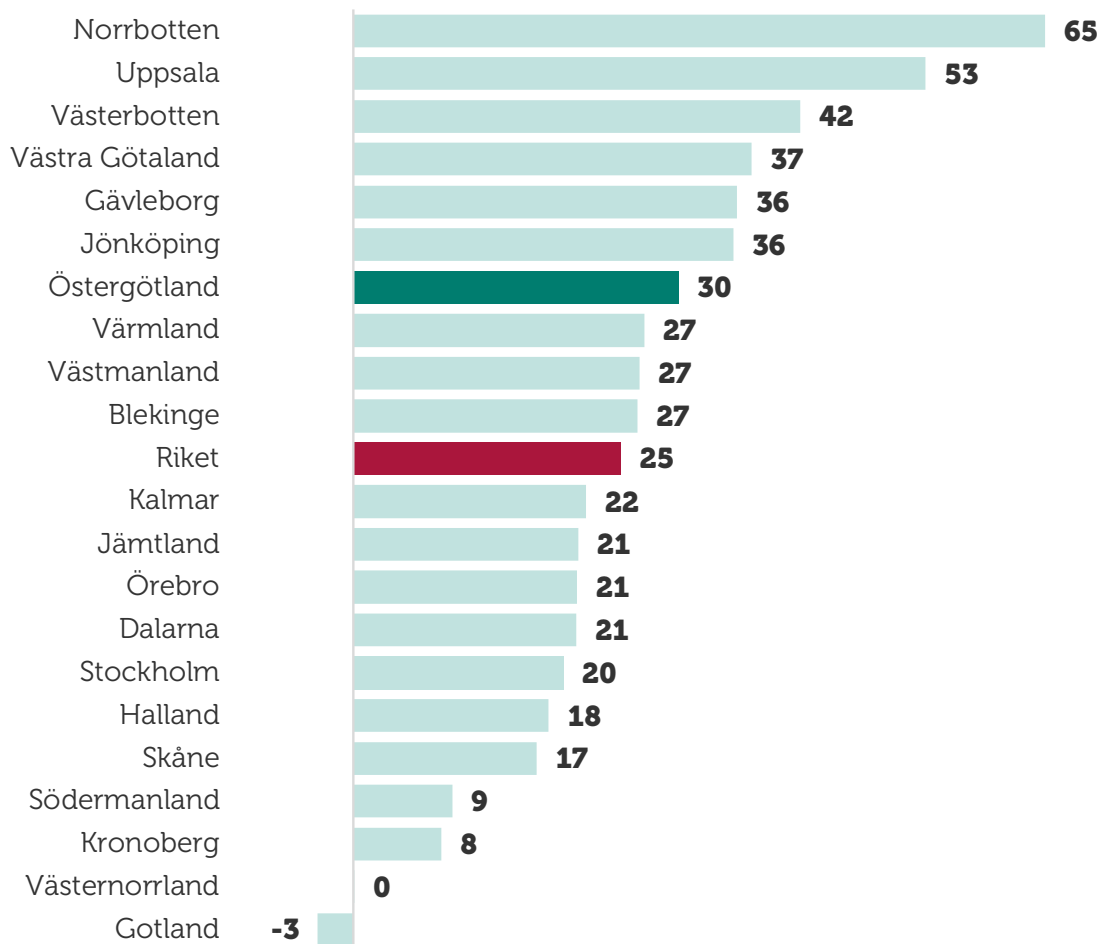
Årets Småföretagsbarometer visar en tydlig dämpning i småföretagskonjunkturen efter den kraftiga uppgången ifjol, som delvis drogs upp av borttagna pandemirestriktioner och ett uppdämt konsumtionsbehov. I stället har nya utmaningar tillkommit i spåren av den höga inflationen och de snabbt stigande räntorna. Länets konjunkturindikator sjönk till 30 i årets undersökning från 73 förra året men är fortfarande på en högre nivå än riksgenomsnitt där indikatorn föll till 25.

Det förändrade omvärldsläget med risk för en annalkande lågkonjunktur har satt tydliga avtryck i småföretagens förväntningar. Även om länets konjunkturindikator inte faller är det låga förväntningar som företagen har inför det närmaste året om än inte lika låga som i riket som helhet där konjunkturindikatorn sjunker till 18 jämfört med länets ökning till 32. Det är endast i Norrbottens län som förväntningarna är högre.

Figur 1. Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995–2023

Figur 2. Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2023.

Sysselsättning

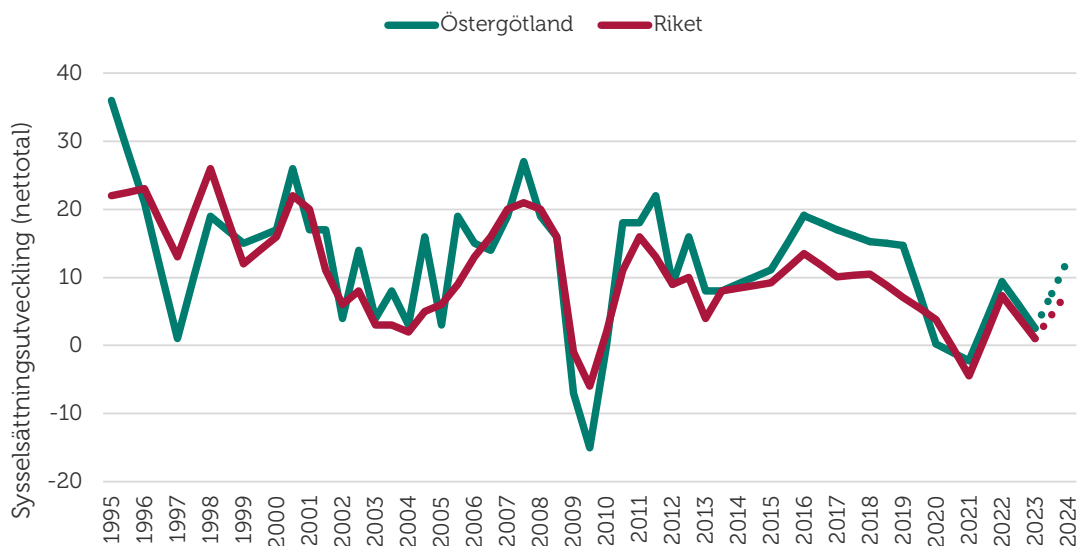
Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningsstillväxten i länets småföretag ökade i fjol och nettotalet för sysselsättningen steg till 9 efter den djupa nedgången under 2021. Men det blev en kortvarig uppgång. I år har sysselsättningsökningen bromsats in där sju av tio företag uppger en oförändrad arbetsstyrka jämfört med för ett år sedan. Det minskade nyanställningsbehovet framträder även på riksnivå och är ett tydligt omslag jämfört med i fjol då sysselsättningsökningen var utbredd.

Det osäkra konjunkturläget hindrar inte småföretagen från att öka antalet anställda de kommande tolv månaderna. Nettotalet för sysselsättningen väntas stiga där länets företagare är mer expansiva i sina planer än i riket som helhet med ett netttotal på 13 jämfört med rikets 8. Det är främst länets tjänsteföretag som planerar att nyanställa, där vart femte företag förutser att öka personalstyrkan men även i tillverkningsföretagen är det en övervikt av företag som planerar att nyanställa.

Utsikterna inom handel, transport och bygg är betydligt mer återhållsamma. Det är också här som störst andel företag räknar med att minska antalet anställda. Riskerna är på nedsidan. Historiskt har företagen överskattat sina anställningsplaner samtidigt som konjunkturutsikterna är osäkra. Hushållens urholkade köpkraft och ett minskat bostadsbyggande kan slå hårdare mot företagens sysselsättningsplaner än vad företagen själva uppger.

Figur 3. Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995–2023.

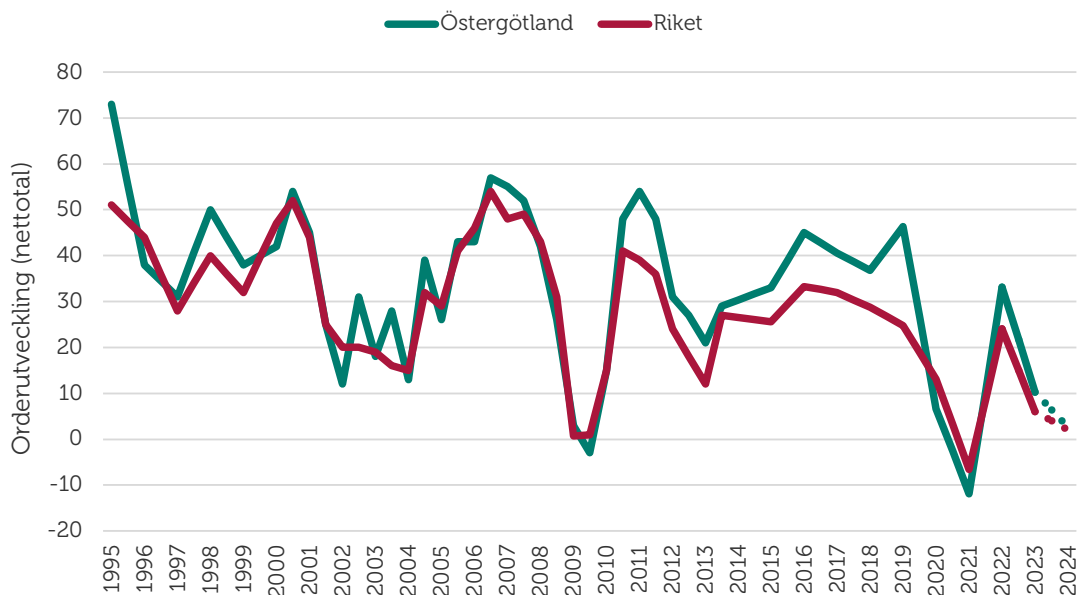
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxten i småföretagens orderingång ökade kraftigt i fjol efter nedgången under pandemin. I och med att fallet blev större i länet blev också uppgången större och nettotalet steg till 33 jämfört med rikets 24. Men det blev en kortvarig återhämtning. Omslaget i konjunkturen tillsammans med en hög inflation och snabbt stigande räntor har åter minskat tillväxten i företagens orderingång. Drygt en tredjedel av länets småföretag (36 procent) uppger att orderingången har ökat det senaste året jämfört med 26 procent som anser att den har minskat och innebär att nettotalet sjönk till 10.

Företagens framtidsutsikter är återhållsamma både i länet och för riket som helhet. Det antyder om en svag orderingång där majoriteten av småföretagen (drygt sju av tio) förutser en oförändrad utveckling. I årets undersökning uppger 24 procent av länets företag att orderingången kommer att öka det närmaste året jämfört med 22 procent som räknar med att antalet order minskar. Det innebär att länets småföretagare är inte lika pessimistiska som i Södermanlands, Gotlands, och Blekinge län där nettotalet för orderingången är negativt.

Figur 4. Orderutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995–2023.

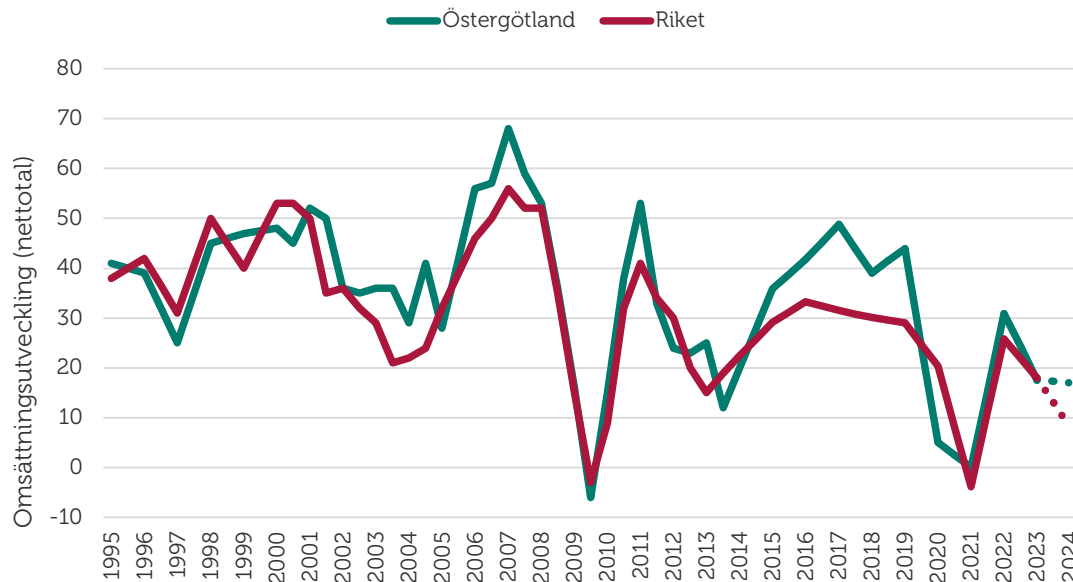
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Östergötlands län har varit högre jämfört med riksgenomsnittet under de senaste åren. Men i och med pandemin blev det en kraftig nedgång som vände upp under fjolåret där länets företag åter uppvisade en starkare omsättningstillväxt än i övriga landet. Årets undersökning visar på en lägre omsättningstillväxt och nettotalet för omsättningen sjönk till 18 från fjolårets 31. Fyra av tio av länets småföretag uppger att omsättningen har ökat de senaste tolv månaderna jämfört 23 procent som anser att den har minskat. Utmärkande är den starka omsättningstillväxten i tjänsteföretagen där drygt 40 procent anser att omsättningen har ökat jämfört med 36 procent i tillverkningsföretagen.

Länets småföretag har en mer positiv syn kring omsättningsutvecklingen för det närmaste året än vad riksgenomsnittet visar där nettotalet för omsättningen minskar till åtta medan det stabiliseras i länet på 17. Den främsta förklaringen är den optimism som finns i länets tjänsteföretag där fyra av tio tror på en ökad omsättningstillväxt det närmaste året. Men även länets tillverkningsföretag är mer optimistiska kring den framtida omsättningstillväxten än vad tillverkningsindustrin på riksnivå visar.

Figur 5. Omsättningsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995–2023.

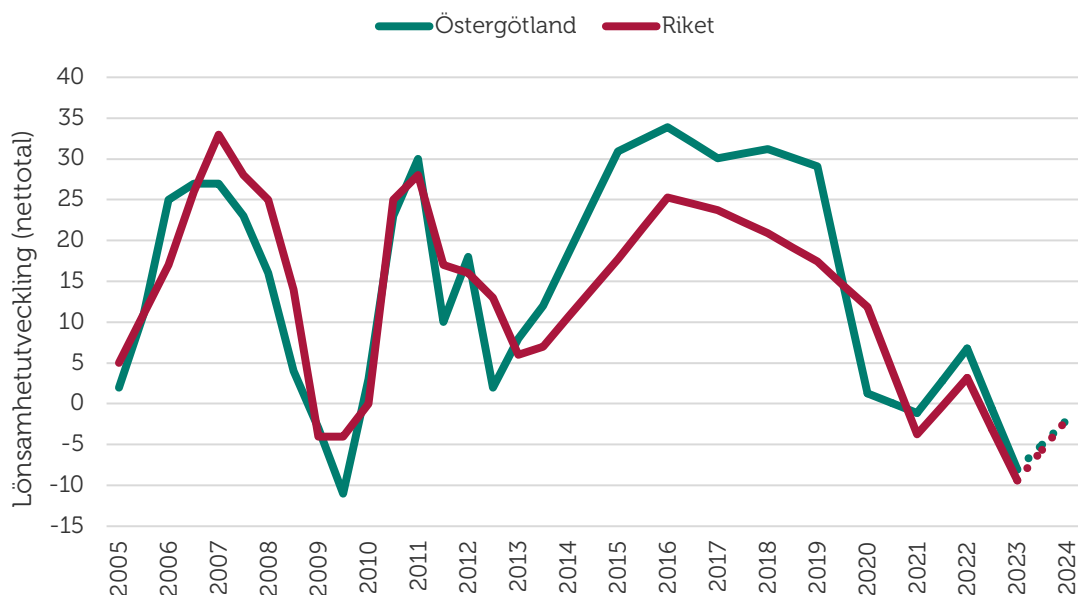

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten i småföretagen har uppvisat en nedåtgående trend sedan 2016. Pandemin 2020, fjolårets kraftiga produktionskostnadsökningar och därtill en svagare konjunktur har pressat ned lönsamheten ytterligare. I årets barometer sjönk nettotalet för lönsamheten till -7, vilket är den lägsta nivån sedan finanskrisen i början av 1990-talet. Länets företag uppvisar också en försämrad lönsamhet under det senaste året även om fallet inte blev lika djupt som under pandemin.

Företagens lönsamhetsförväntningar är lågt ställda inför det närmaste året. Nettotalet för lönsamheten är kvar på negativa nivåer både i länet och i riket. Positivt är dock att det är färre företag som förutser en minskad lönsamhet men i och med att andelen som räknar med en ökad lönsamhet inte stiger tyder det på en svag konjunktur samtidigt som utrymmet för ytterligare prishöjningar är begränsat.

Figur 6. Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 2005–2023.

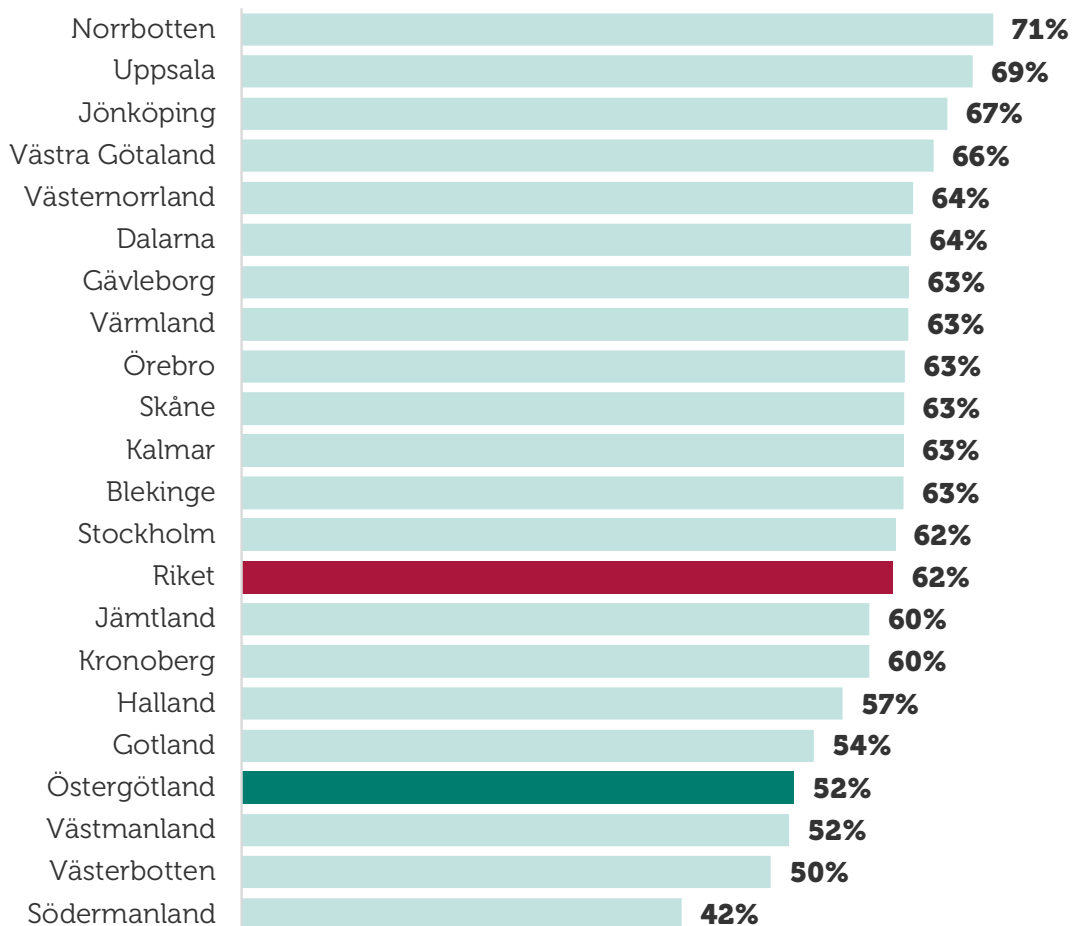
Företagens prisförväntningar

Lönsamhetsförsvagningen sker trots att företagen har höjt sina priser, vilket skulle tyda på att prisökningarna varit lägre än företagens produktionskostnadsökningar. I fjolårets undersökningar planerade åtta av tio av länets företag att höja priserna. I årets barometer hade andelen sjunkit till knappt 50 procent, vilket dock är högre än riksgenomsnittets 47 procent. Men det blir också svårare för företagen att höja priserna mot sina kunder när konjunkturen försvagas. På frågan om hur stora prisökningar företagen planerar under 2023 uppger knappt hälften av länets företag (49 procent) prisökningar i linje med inflationen som prognostiserades till 5,5 procent enligt Riksbankens februariprognos. Knappt vart femte företag (15 procent) planerar högre prisökningar än inflationen, vilket är något högre än i riket som helhet (11 procent).

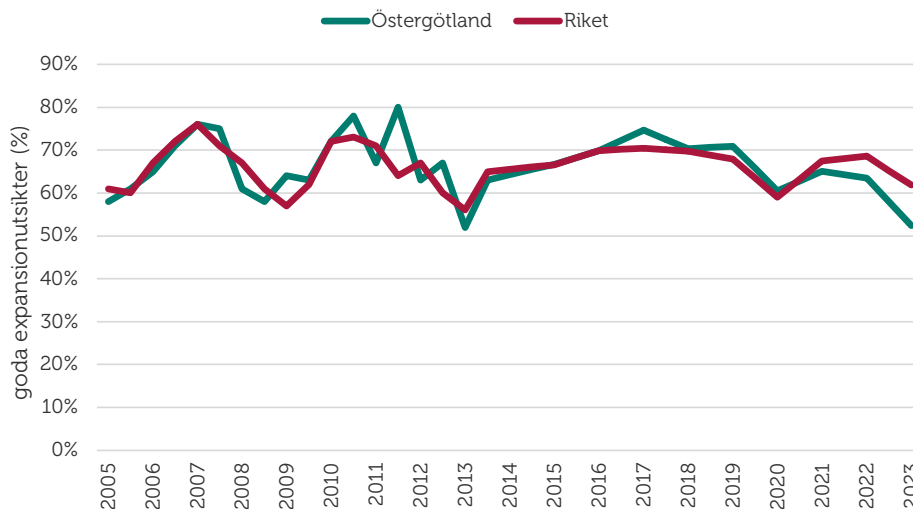
EXPANSIONSUTSIKTER OCH HINDER FÖR EXPANSION

Sex av tio småföretag i landet ser goda möjligheter att expandera, vilket är i linje med det historiska genomsnittet men något lägre jämfört med förra året (66 procent). Med undantag för den djupa nedgången i början av 1990-talet har småföretagen varit optimistiska om sina tillväxtpotentialer oavsett svängningar i konjunkturer. Långsiktiga visioner kring företagets framtida verksamhet spelar sannolikt en större roll än tillfälliga svängningar i konjunkturer. I Östergötlands län har småföretagen blivit mindre optimistiska om expanderingsmöjligheterna där 52 procent anser att det finns goda expanderingsutsikter jämfört med fjolårets 63 procent. Det innebär att länets företag uppvisar de lägsta expanderingsmöjligheterna endast passerat av Västerbottens- och Södermanlands län.

Figur 7. Företagens expanderingsutsikter (andel som ser goda expanderingsmöjligheter) per län och i riket 2023.

Figur 8. Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Östergötlands län och riket 2005–2023.

Det är relativt enkelt att starta företag i Sverige, men inte alltid lika lätt att få företaget att växa och bli framgångsrikt. Det finns många svårigheter och hinder som hämmar företagens jobb- och välfärdsskapande. Det gäller till exempel småföretagens konkurrenssituation, samt konkreta hinder som kostnaderna för att anställa och möjligheten att hitta nya medarbetare med rätt kompetens.

Det främsta tillväxthindret i länet är bristen på lämplig arbetskraft. I årets undersökning uppger 41 procent av länets småföretag det svaret, vilket dock är något lägre jämfört med fjolårets 45 procent. Det är också något högre jämfört med vad riksgenomsnittet visar (32 procent). Att arbetskraftsbristen fortsätter att vara det största tillväxthindret tyder på fortsatt robust arbetsmarknad men sannolikt också brister i arbetsmarknadens funktionssätt där tillgången på bostäder kan vara en viktig del för att attrahera arbetskraft. Svag efterfrågan är det näst vanligaste hindret i länet och har ökat från sju procent av företagen i fjol till 19 procent i årets undersökning. Det är också en uppfattning om även framträder på riksnivå (21 procent) och som sannolikt är en effekt av omslaget i konjunkturen. Andra tillväxthinder såsom höga arbetskraftskostnader, höga skatter eller lagar och myndighetsregler tenderar att få en minskad betydelse när bristen på arbetskraft och svag efterfrågan blir så utbredd.

Figur 9. Tillväxthinder enligt företagen i Östergötlands län och i riket 2023 (procent).

SLUTSATSER

Det är en tydlig inbromsning i småföretagskonjunkturen som årets Småföretagsbarometer visar efter uppgången i fjol som till viss del drogs upp av borttagna pandemirestriktioner och ett uppdämt konsumtionsbehov. Sedan fjolårets undersökning har konjunkturindikatorn för riket som helhet fallit från 57 till 25. Men det är splittrad konjunkturbild. Hushållsnära företag har påverkats hårdast när hushållens köpkraft urholkats av den höga inflationen och de stigande räntorna men även byggföretagen nu när bostadsbyggandet faller och hushållens bostadsrenoveringar minskar. För tillverknings- och tjänsteföretagen har nedgången inte varit lika djup men ändå en tydlig avmattning jämfört med fjolårets undersökning. Lönsamheten i småföretagen har åter vänt ned efter fjolårets förbättring. Stigande produktionskostnader, kronförsvagning och en svagare efterfrågan har pressat ned lönsamheten i många företag både i länet och i riket som helhet trots att företagen har höjt sina priser. I årets barometer sjönk nettotalet för lönsamheten till -9, vilket är den lägsta nivån sedan svenska finanskrisen i början av 1990-talet.

Även om det finns ljusglimtar om att inflationen är på väg ned och räntetoppen kan vara nära är småföretagens förväntningar lågt ställda inför de kommande tolv månaderna sannolikt påverkade av det senaste årets utveckling. Om deras prognoser stämmer skulle konjunkturindikatorn sjunka till 18, vilket är långt ifrån fjolårets optimistiska planer. Något stöd från orderingången förväntas inte och omsättningen faller tillbaka med risk för att företagens sysselsättningsplaner är alltför optimistiska. Men de regionala skillnaderna är stora. Företagen i Norrbotten är mest optimistiska i landet följt av Östergötland och Uppland även om det är en förväntad avmattning som förutses. Mest pessimistiska är företagen i Södermanland och Gotland där konjunkturindikatorn noteras i det negativa territoriet.

Företagens framtidsplaner sker under en osäker omvärldskonjunktur. Räntehöjningarnas effekter på den svenska ekonomin har vi ännu inte till fullo sett med risk för att småföretagen underskattar konjunkturbedgången. Positivt är att företagen har byggt upp kapitalbuffertar vid oväntade händelser, till exempel vid halverade intäkter under en tre månader. Sju av tio företag skulle klara sig från en konkurs vid halverade intäkter genom att använda företagets besparingar. Tio procent av småföretagen uppger att de skulle gå i konkurs och är särskilt koncentrerat till detaljhandeln och delar av tjänstesektorn.

Swedbank

Swedbank, Landsvägen 40, 172 63 Sundbyberg
Postadress: 105 34 Stockholm

08 – 585 900 00 | info@swedbank.se | swedbank.se

Sparbankernas Riksförbund

Sparbankernas Riksförbund, Vasagatan 11, 111 20 Stockholm
Postadress: Box 16249, 103 24 Stockholm

08 – 648 206 20 | info@sparbankerna.se | sparbankerna.se

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 113 57 Stockholm
Postadress: 106 67 Stockholm

08 – 406 17 00 | info@foretagarna.se | foretagarna.se